

Redacțiunea, Administrațiunea
și Tipografia:
BRAȘOVU, piața mare, Târgul
Inului Nr. 30.
Livrări nefrancoate nu se primesc.
Manuscrisurile nu se restituie.
Birourile de anunțuri:
Brașov, piața mare, Târgul
Inului Nr. 30.
Inserate mai primesc în Viena
H. Moser, Haasenstein & Vogler (Otto
Moser), H. Schalek, Alois Herndl, M.
Dukas, A. Oppelich, J. Donnberg; în
Budapesta: A. V. Goldberger, Eck-
stein Bernat; în Frankfurt: G. L.
Domb; în Hamburg: A. Steiner.
Prețurile inserțiilor: o serie,
garnison pe o coloană 6 cr. și
30 cr. timbru pentru o publi-
care. Publicări mai dese după
tarifă și învoială.
Reclame pe pagina a III-a o
seră 10 cr. v. a. sau 80 bați.

GAZETA TRANSILVANIEI

ANULU XVI.

„Gazeta” este în fă-careți
Abonamente pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 12 fl., pe șase luni
6 fl., pe trei luni 3 fl.
N-rii de Duminecă 2 fl. pe an.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 48 franci, pe șase
luni 26 fr., pe trei luni 10 fr.
N-rii de Duminecă 8 franci.
Se prenumără la toate oficiile
poștale din între și din afară
și la dd. colectori.
Abonamentul pentru Brașov:
la administrațiune, piața mare,
Târgul Inului Nr. 30 etagiul
I.: pe un an 10 fl., pe șase
luni 5 fl., pe trei luni 2 fl. 50 cr.
Cu dăruț în casă: Pe un an
12 fl., pe 6 luni 6 fl., pe trei luni
3 fl. Unu exemplar 5 cr. v. a.
sau 15 bați. Atât abonamen-
tele cât și inserțiile sunt
a se plăti înainte.

Nr. 199.

Brașov, Mercuri, 8 (20) Septembrie

1893.

Din cauza sfintei sărbători de mâne, dia-
rul nu va apăre până Joi seara.

Conferința Sașilor.

Brașov, 7 Septembrie v.

Mare neliniște s'a manifestat
în timpul din urmă în sînul Sa-
șilor ardeleni din cauză, că depu-
tații lor n'au aflat de cuviință a
lua și ei pozițiune în cestiunea po-
litice bisericești a guvernului, pe
care opiniunea publică sășescă o
consideră asemenea ca foarte pericu-
loasă naționalității și bisericești să-
șesci.

Acastă împrejurare a îndemnat
pe conducătorii sași a ține o confe-
rență pentru a face posibilă o „cla-
rificară a situațiunii și o procedere
comună a tuturor cercurilor să-
șesci în cestiunile bisericești-pol-
itice.”

Conferința comitetului central
sășesc s'a ținut, precum șcim, Joia
trecută și rezultatul ei a fost
— o nouă capitulare politică a Sa-
șilor ardeleni.

Discuțiunea principiară s'a în-
vîrtit în jurul cestiunii, decă re-
forme bisericești-politice, ce vo-
iesc să le introducă regimul un-
guresc, sunt ori nu prejudiciose
intereselor de viață ale poporului
sășesc și ale bisericești evangelice
sășesci?

Nici unul dintre membrii con-
ferinței, nici chiar aceia, cari în
trunte cu președintele comitetului
Dr. Carol Wolff au pretins cu pro-
iectele de lege politice-bisericești
să nu fiă nici într'un chip com-
bătute de către deputații sași, n'au
putut să nu recunoască, că ele au
deșteptat cu drept cuvînt mar
îngrijiri în țară și în sînul poporu-
lui sășesc.

Asupra faptului d'ar, că refor-
mele intenționate de guvern sunt
periculoase, s'au unit cu toții, opi-
niunile s'au deosebit numai în punc-
tul apreiării mărimei pericolului

și în cestiunea cum să fiă elu com-
bătut din partea Sașilor.

Și aici s'a adevărit ceea ce au
preșis un cunoscător al rapor-
turilor sășesci în articolul, ce l'am
reprodus în numărul nostru de
ieri: reprezentanții oportunismului,
ce s'a incubat între Sași, au în-
vins. Marea cestiune principiară a
trebit să facă locu considerațiuni-
lor oportunismului sășesc, pe care
unul dintre membrii conferinței l'a
caracterizat numindu-l o cestiune
a „politice practice”.

Cestiunea acastă a „politice
practice” privea adecă întrebarea,
decă este consult ori nu ca Sași
din cauza introducerii matriculelor
civile și a căsătoriei civile obliga-
tore să părăsesc politica lor înau-
gurată la 1890 și să iasă din partida
guvernului?

D-lu Dr. Wolff e de părere, că
matriculele civile și căsătoria civilă
nu sunt cestiuni de existență pen-
tru Sași, că încă nu-i amenință cu
peire, de aceea ei trebuie să păstreze
pacea ce au încheiat cu guvernul
și să-și păstreze prafu de pușcă
pentru acel timp, când șovinismul
amenințător le va pune cesti-
unea de existență. Elu admite, că
acastă se pte în curîndu întâmpla
— până atunci însă Sași să-și vedă
de interesele lor economice și in-
dustriale.

S'a mai adus înainte, în deo-
sebi din partea deputatului Filtsch,
că făcîndu opozițiune proiectelor
bisericești Sași și-ar atrage numai
odiu, că sunt în contra progre-
sului liberal și prin aceea, că s'ar
lăpeda de guvern dispozițiunea
acestui, care e ași bună față cu
Sași, ar înceta, ér guvernul ar fi
în poziția să-și răsbune în mod
simțitor contra lor.

S'a mai adus înainte din par-
tea altor vorbitori, că decă Sași
s'ar reîntorce érași în opoziția, ei ar
fi aici cu totul isolați.

A cerceta mai deapropo după

causa unei astfel de izolări s'au fe-
rit, căci a mărturisit adevărul în
privința acastă le-a venit greu.

Și adevărul este, că Sași sunt
isolați, ori merg cu guvernul ori
nu, pentru-că prin aceea, că s'au
închinat sistemului domnitor de ași
ei s'au rupt de către aliații lor fi-
resci, de către naționalitățile din
Transilvania și Ungaria, cari gem
sub aceeași asuprire și urmăresc cu
simpatia luptele de existență ale Sa-
șilor.

Etă de ce cei doi membri,
Dr. Fr. Teutsch din Sibiu și Franc.
Herfurth din Cristian, lângă Bra-
șov, accentuîndu serioșitatea situa-
țiunii în fața omnipotenței maghia-
risătore a statului, n'au putut să a-
jungă la nici o concluziune practică
a politice naționale ce ar trebui
să-o porțe Sași, ci s'au pierdut și
ei în cercul vișos al politice opor-
tuniste, care izolă pe Sași de către
celelalte naționalități și le face im-
posibilă a desfășura o luptă energică
pentru apărarea intereselor lor de
viață naționale și bisericești.

Argumentul adus de condu-
cătorul sașu, că încă nu e pusă
cestiunea de existență pentru Sași,
este atăt de subred și năimteme-
iat, încăt nu pte justifica întru
nimic atitudinea de față politică a
Sașilor. Acastă s'a dovedit și în
conferința sășescă, în care cei mai
mulți membri, primîndu propunerea
oportunistă, și-au făcut rezervele
lor față cu argumentele aduse în
favorea ei.

E foarte dureros, că Sași nu
află ași altă expedient pentru sal-
varea intereselor lor, decăt a se
înjuga și mai departe la carul gu-
vernului unguresc. Căt de greșită
și periculoasă este calea, pe care au
pornit o simț ei înșiși, când sus-
țin, că tôte le fac sub presiunea
situațiunii grele, numai de silă. Etă
d'ar cum politica de oportunitate
condamnă pe sine însăși.

Conferința comitetului central sășesc.

La 14 l. c. a ținut comitetul cen-
tral sășesc în „Gesellschaftshaus” din
Sibiu ședința sa anuală, care era foarte bine
ceretată.

Președintele Dr. Wolff a accentuat
în vorbirea sa de deschidere, că proble-
mele comitetului central, dela conferința
sășescă ținut înainte de trei ani, sunt
numai culturale și economice. Cu astfel de
probleme are să se ocupe și ședința de
astăzi.

Președintele a adus pe tapet mai
multe rezoluțiuni de ale comitetelor dis-
trictuale cu privire la regularea prescrie-
lor existente pentru profesorii dela școlele
medii, cari ordonă, ca aceștia să facă și
esamene teologice.

Deputatul Adolf Zay propune trans-
punerea rezoluțiunilor la autoritățile com-
petente bisericești și aduce un proiect
de rezoluțiune, cu privire la creșterea tineri-
mei, care se dedică pentru cariera indus-
trială și comercială, cerîndu ridicarea de
școle civile ori cel puțin școle populare
capitale, apoi ștergerea dispozițiunii, care
pretinde dela profesorii școlilor medii esa-
mene teologice și dela candidații de preoți
esamene de profesori, regularea salariilor
preoțesci și îmbunătățirea dotațiunilor mai
slabe.

Proiectul de rezoluțiune al lui Zay,
constă din 3 puncte, s'a redus la două,
cari apoi s'au primit cu unele modifi-
cațiuni.

Față cu proiectele bisericești, confe-
rența a declarat, că acelea sunt un pe-
ricol amenințător pentru poporul și bi-
serica sășescă, cu tôte acestea s'a adus o
rezoluțiune, în care se enunță, că poziția
deputaților sășesci față cu guvernul și
cu partida liberală va rămâne neschimbată,
motivîndu-se atitudinea acastă cu necesi-
tatea împreună cu situațiunea politică de
astăzi.

Din vorbirea d-lui François Herfurth
(Christian) aducem următoarele: „Statul
și anume omnipotența maghiarisătore de
stat va învinge și micul nostru popor
va ajunge într'o luptă grea, foarte grea.

FOILETONULU „GAZ. TRANS.”

Solia.

De Fernanfor.

Dechisei ochii, mă ridicai, mă îm-
brăcoai, intrai în salonul meu și scosei
un strigăt de surprindere.

„Ce este acastă? Aici, D-ta, Sennora?”

„De sigur” răspunse ea, „nu m'au
șteptat nimenea?”

„E de mult de când ți-ai adus aminte
de mine!”

„Din contră. Acela, care n'a voit
să-și aducă aminte de mine, în acest an
preocup și în anii premergători, ești tu!”

„Se pte” răspunse eu gândindu-mă.

„De aceea am venit în odaia ta. Aș-
tept, ca să mă răsplătesc, și pentru ca
în diarul tău să-mi dedic un articol,
ca în timpurile cele vechi.”

„Ca în timpurile cele vechi? Atunci
eram tineră.”

„Și eu sunt totdeuna. Privesc-mă și
nu fi nepoliticos; nu sunt totu aceeași?”

Făcui, aceea ce-mi duse. Ea avea drep-
tate; ea era aceeași ca și mai înainte.

Pe când o priveam, încep ea să jöce
zimbîndu prin odaia. Acolo era o mică
ogîndă; ea o luă și-și ogîndă față în ea;
o față, care era vrednică de a fi privită
și de a fi descrisă. Nisce ochi mari al-
bastri înseinau o față fragedă și dragă-
lașă; obrăjii ei erau ca nisce adevărați
trandafiri; fruntea ei albă și înaltă sëmăna
cu un cer fără nori. Părul nu i-se vedea,
deorece era acoperit cu flori.

Eram încântat. Căci florile din pē-
rul ei răspundeau un parfum îmbătător
și păsările de pe pālăria ei păreau, că ci-
ripesou. Ea era tēnără și frumoasă, cum am
vădut o acum câți-va ani și cu tôte acestea.

Imi rădîmai capul pe mîni și pri-
viam înaintea mea.

Ea ridea cu șgomot, se avîntă lângă
masa mea de scris și se aședă pe un
fotoliu.

„Deorece nu voesc să-mi dedic nici
un articol, o voi face eu!”

„Muncă zadarnică! Timpul tău a tre-

cut, cu tôte, că ești atăt de frumoasă, ca
și mai înainte. Citesc diarele; când acum
câți-va ani, ne-ai căutat, ai fost sărbăto-
rită de tötă lumea în versuri și în prosă.
Astăzi? Ai vădut însăși, căt de puțin
te bagă în sēmă. Timpul tău a trecut!”

„Timpul meu nu trece nici când; cu
o față ca a mea, trăesc mii de ani. Voi
sunteți trecători — și cu deosebire tu!
Acolo e fotografia ta, privesc-o; e față
de pe fotografia aceeași, ca pe care o ved
înaintea mea? Răspunde, răspunde, ești tu
totu același, sêu ești altul?”

Eu nu răspunsei.

„Privesc chipul tău”, continuă ea
triumfînd. „Atunci erai de 20 de ani,
tēnără de 20 de ani, atunci trebuia
să mă iubesc, atunci nu puteai să mă ca-
lumniezi. 20 de ani! Cu 20 de ani n'ai un
trecut posomorit, și viitorul este plin
de speranță, există încă amorul și plăcerea;
ași vorbindu despre ele și le doresc, fi-
indcă nu le cunosc încă. O mamă ne iu-
besce, și noi răspundem la iubirea ei;
un tată ne dă sfaturi și noi ascultăm de
sfatul sêu. Avem încă un amic, și ore-

dem, că amioșia sa va fi vecnică. Băr-
bații sunt curagioși și onești, căci noi venim
toamă dela șoolă, în care ne a învățat,
că posedă aceste calități. Femeile,
îngeri fără aripi, au cădut din cer pentru
ca să ne aducă acolo, când le vor
cresce din nou aripile. Vișul încă nu este
punibil, căci nimenea nu se gîndesc la
el; virtutea încă nu este un merit, căci
încă nu este în luptă cu egoismul. De
aceea, când apar eu, înfloritore și strălu-
cită, numai aceia 'mi fac versuri și mă
salută, cari au rămas tineri.”

Ea aruncă fotografia mea pe podul
și puse piciorul pe ea.

„Inimă fără viață, seducători fără vic-
time! Decă chiar 'mi refuzi tāmăierea, ti-
neretul mi-a rămas fidel. Căci tineretul
este vecnic, egal cu mine, elu știe și
de aceea în fă-care an, cu capul desco-
perit ești prin porți, ca să mă salute —
tineretul, tineretul, care e tare și vec-
nic, și care nu se teme de guturai!”

Ea rise cu șgomot.

„Eu ași face asemenea”, răspunse eu

Orî cum vomă eugeta despre principiile proiectelor acestora, aceea nimeni nu o pôte nega, că ne amenință cu periculu. O politică ideală nu pôte să existe și nici n'a existat vrodată. Politica noastră nu pôte să fie, decât sășesească, deși pe baza ideii de stată...“

In urmă cu tôte voturile contra două s'a primită următorul proiect de rezoluțiune:

„Conferența membrilor comitetului central sășesească adunați împreună cu deputații dietali pentru de a se svătuți asupra atitudinii față de programul politic bisericesc al guvernului și esprimă următoarea opiniune:

Proiectele politice bisericesci cunoscută până acuma deși stîrnesc îngrijiri în cercurile serioase ale patriei chiar și între poporul sășesească, totuși nu dau ansă pentru deputații dietali ai cerourilor electorale sășesească de a-și schimba pozițiunea lor față de guvern și în sinul partidei liberale. — Tot odată conferența receroacă pe deputații sași, ca la desbaterea proiectului de lege despre liberul exercițiu religionar să se nisuescă într'acolo, ca prin proiectul acesta de lege să nu se facă vr'ună prejudiciu statului de drept a confesiunilor recipiate“.

„Quousque tandem?...“

Eată articolul confiscat al „Gazetei Bucovinei“ despre care am făcută amintire ieri:

In numerii 31, 32 și 33 a. c. ai „Gazetei Bucovinei“ am arătat în mod detaliat trista stare a *notariatului din Bucovina*, am arătat cum fără de orî-ce scrupul notariatul din țără s'a exploatat prin promovarea tendințelor de expansiune galițiano-polone, fiindu ađi, din 16, nouă posturi de notari ocupate de galițieni cu tôte că după lege toți cei nouă sunt absolut incapabili pentru posturile respective. Am arătat cum, fiindu în țără două posturi vacante, o sémă de galițieni poloni Rupprecht, Stryiski, Baranowski și Dembiński, importați de conaționali și compatrioții lor anume, ără speculează cum să ocupe posturile vacante; am arătat pericolul iminent, ce rezultă pentru țără din această invasiune polonă și am făcut apel la cercurile hotărîtore, ca să fie de pază. Am descoperit mișelia condamnabilă a faimosului candidat galițian, Rupprecht, care a avut nerușinarea să aducă un testimoniu prin care voește să documenteze, că în 23 țile a învățat perfectă limba română! Am descoperit nelegiuirea sêvșșită de conducătorul școlii populare din Dorna, Avram, și de învățătorul Solonaru, care a eliberat faimosul testimoniu de limba română lui Rupprecht și am așteptat, ca autoritățile competente să pună la resonă atât pe candidatul Rupprecht, cât și pe conșoiințioșii învățători.

Și cu ce ne tređim după aceste descoperiri?

cu voiă rea „ași face-o, decât ar soi oineva oeva exactă despre originea ta“.

Ea ridică din umeri. „Voiu căuta un începător literar, pentru ca să-mi scrie un articol omagial. Ei o soi mai bine acesta. Voescă să-mi amă articolul și chiar decât așa trebui să-l publică într'ună diară de mână a doua, după cum ai redigiat tu în tinerețe. Rămăi sănătos!“

Pe prag se mai întorse încă odată.

„Rămăi sănătos, sêrmăne!“

Ce aromă a lăsat în urma ei! Privii spre pământ, ca și când așa fi putut vedea florile ei.

Apoi mă eugetai ărăși la tôte, ce le dize ea. Imi pusei mână pe ochi; ei erau umeđi. Apoi mă ridicai și mă pusei la masa de scris.

Ea ceruse dela mine un articol omagial, de salutare. Ea avea dreptate; era datoria mea a scrie articolul.

Inmăi pēna și începui:

„Primăvera a sosită...“

Infamia comisă de învățătorii Avram și Solonaru a rămasă nepedepsită până ađi. Și de ce? Este clasa învățătorilor scutită de supraveghere și disciplină? Este tristă a constata așa ceva, dăr se pare, că așa este.

Camera notarială bucovină propune mai departe, pentru cele două posturi vacante, pe actualul notari din Stănești, Soniewicki pentru Storjineț, și pe actualul notari din Zastavna, Macielinski, pentru Cernăuți. Spre orientarea publicului trebuie să amintim, că ambii candidați propuși sunt galițieni. Intrebăm pe onorabila cameră notarială, documentată a Soniewicki ocalificațiunile cuprinse în § 6 a l. n., mai ou sémă lit. e, adecă cunoscința limbei române pentru postul din Storjineț? Nu! Pe ce basă dăr s'a făcută propunerea acesta? Se vede, că în mod arbitrar și după bunul plac, dăr nu pe temeiul § 6 al l. n., și ordin. minist. din 27 Decemvre 1849 f. l. i. Nr. 16 ex 1850. Dăr testimoniu de limba română al coonașului Rupprecht, este el de tot în ordine? Unde rămăne misiunea camerei, ca autoritate justițiară ou drept de supraveghere? Unde rămăne exercitarea dreptului disciplinar conform § 135 al l. n. lit. a și b?

Să trecem mai departe. Camera notarială a înaintat propunerile ei tribunalului țării.

La 4 și 5 săptămăni țiarele locale aducă școirea, că noul president pentru tribunalul din Cernăuți va sosi în 20 Iunie a. c. In 19 Iunie a. c., — o đi înainte sosirei șvonite a noului president, se ține ședința de propunere. Membrii consiliului Czehowski, Krynicki, Chlebiak, Negruz, Barber, Coc, erau de față toți. In contra usului obișnuit, conducătorul interimal al tribunalului țării, dl. Winnicki, invită la ședința respectivă și pe un al otulea votant — pe domnul Czernecki. Pentru ce? Un votant din afară de tribunal este invitat la o ședință a șenatului numai deș lipsescă unul dintre cei 6 numiți mai sus. In oasul nostru numărul votanților a fost complet, și totuși dl. Czernecki a fost alarmat de dl. Winecki. Să vede, că conșoiința d-lui Winecki va fi fost puțină nervoasă și că d-lui a simțit trebuința unui sprijin din afară. Fiă! Dl. Winnicki s'a folosit de dreptul ce-lă avuse. Să vedem acuma, făcutu-s'au propunerile în conformitate strictă ou legea? In treacăt mai amintim, că dl. Winnicki a denumit de grefier (protocolar) pentru ședința acesta pe ascultantul polon dl. Stefanowicz. In această memorabilă ședință se acceptă propunerea camerei notariale relativă la ocuparea postului din Storjineț și propune pe notariul din Stănești, Soniewicki. Care va să dăcă, gremiul consiliului tribunalului țării afară de d-nii: Czehowski, Barber și Coc, cari au votat contra propunerii acesteia, acceptă ilegalitatea comisă de camera notarială și dăcă amină! Intrebăm acuma și pe onorabilul tribunal al țării, respective pe acei domni votanți, cari au propus pe dl. Soniewicki pentru Storjineț, pe ce basă au votat d lor? Documentat a dl. Soniewicki cunoscința limbei române? Nu! Prin urmare dl. Soniewicki este absolut incapabil pentru postul din Storjineț, și decât-i așa, fost-a votarea d-lor votanți corectă și legală?! Un lapșus dora n'a putut fi, pentru-ă se șoie, că trei votanți: Barber, Czehowski și Coc au votat ou motive — contra propunerii lui Soniewicki. Dăr ce folos — cu ajutorul d-lui Czernecki, care a fost procurat anume la ședința acesta — votanții conșoiințioși au fost majoritați.

Trecem la punctul al doilea al propunerii candidaților de notari. Aici aflăm tot pe d-nii — Winnicki, Krynicki și Czernecki votând in ruptul capului pentru candidații galițieni de abia importați în țără: Rupprecht, Baranowski, Strycki pentru postul din Storjineț și alte posturi, votând in contra bieților candidați bucovineni. Intrebăm deci ără pe d-nii Winnicki, Krynicki și Czernecki, documentat-au candidații galițieni și condițiunile prescise în § al 6 l. n., mai ou

sémă lit. e, adecă cunoscința limbei române? Nu! Ba pardon, cinstitul Rupprecht, a înaintat un testimoniu, că a învățat limba română în 23 țile! Dăr abstrăgându dela Rupprecht, fost-a votarea d-lor față de multă invocatul § al 6 al l. n. legală? Nu există și pentru d-nii Winnicki, Krynicki și Czernecki § 6 al l. n.? După faptele or judecând, se vede, că nu există. Și așa înțelegem și motivul, pentru care dl. Czernecki a fost adus în ședință.

Căpătuirea galițienilor venetici a fost unia și șingura grijă a domnului Winnicki.

Ne mai pomenim! Conducătorul interimal al tribunalului, Winnicki dimpreună ou șfeticii săi Krynicki și Czernecki, toți trei bărbați iluștri in justiția țării chiamați să veghize in primul șir asupra integrității legilor, calcă înșiși și ou deplină conșoiință legea in mod brutal.

Ce încredere pôte să mai aibă poporul Bucovinean in astfel de bărbați ai justiției? Și ce încredere merită ei?

Sêrmăne țără, pe ce mână ai în-ăpută!

Tristă și revoltăcră este, că atâtea șfortări și opintiri sunt necesare pentru a îndupleca oășiva consilierii galițieni de pe lângă tribunalul țării, ca să aplice strictă legea. In față astorfel de fapte vrând-nevrând, cine este mai puțin inițiat trebuie să ordă, că camera notarială și tribunalul țării au devenit ouburii politice polone, ăr membri lor herolđi ai tendinței de expansiune galițiano-polonă — inru salvarea acestui peteă de pământ pentru Galiția.

Binevoiască noul president al tribunalului țării să citească actul relativ la propunerile pentru ocuparea posturilor vacante de notari din Cernăuți și Storjineț și se va convinge pe deplin despre procedura caracteristică a d-lor Wennecki, Krynicki și Czernecki, și lipsa lor de respect pentru § 6 al l. n. Citescă d-lă president actul tribunalului relativ la demisia substitutului in locul decedatului notari din Cernăuți, Alexander Morgenbesser, și D-sa se va convinge, că și atuncia d-lă Winnicki a dărmat egalitatea voturilor in favorul Galițianului Soniewicki, pe-ă carui parte stăteau și atunci d-nii Krynicki și Czernecki. Compare d-lă president lista candidaților bucovineni ou testimoniu de limba română al d-lui candidat de notari, Rupprecht, și d-sa va ave ocașiune să admire un talent limbistic fenomenal, care a învățat o limbă străină in 23 de țile! Ha ha ha!

Procedura d-lor Winnicki, Krynicki și Czernecki a șdrunoiat vađa autorităților justițiare din țără. In interesul unei drepte administrații judiciare ar trebui ca astfel de abuzuri să fie lecuite dela rădăcină.

Noul president al tribunalului țării este chiamat să îndrumeze o activitate in ordine, in justiția țării. Neșind galițian suntem conșoiși, că va purcede fără preocupării și obiectivă in desoperirea adevărului. Noi nu cerem favorisarea elementului român, dăr pretindem ou țără strictă aplicare a legilor.

Nu pomană, oi dreptate dăți-ne!

Metehne și uneltiri unguresci.

„Magyar Hirlap“ debută cu o nouă șoie de șensașă, care in privința infamiei și miserabilității, stă mai pe sus, ca tôte cele de până acum. E vorba nu mai puțin, decât de un atentat in contra *Majestății Sale*, pe care l'ar fi proiectat „Valahii“ din Bocsig. Capul rēutăților, veđi bine, este și aici preotul român de-acolo, Ioan Popu, despre care dăcă foia unșurescă, că într'o predică ar fi avisat pe credinșoi săi, că „nu peste multă împăratul Francisc Iosif va sosi in ținutul acela, — aceluș împărat, care șrivesc liniștit, cum afurșii de Maghiari asupraș poporul român; aceluș împărat, care n'a primit deputația valahă“ etc. Numitul preot să fi mai đis, că de cătră Arad va aduce trenul pe „Ungurii cei mari, adecă pe mi-

niștri; totu de cătră Arad va aduce trenul și pe împăratul. „Deș pe acea lină a oșii, ferate ș'ar întempla vre-o nenorocire, pentru asta nici n'ar pôte fi prins nimenea; decât diu întemplan ș'ar rēsturna șinele, decât nōptea pe intunereou, când nimenea nu vede“... etc.

Aceste vorbe le atribue „Magy. Hirl.“ preotului român diu Bocsig și adaugă, că in 6 Septemvre ajungându școirea la cunoscința gendarmeriei, numai decât locotenentul de gendarm diu Giula, inșoțit de un șergent și de 9 gendarmi, a plecat la Bocsig, ca să cerceteze șfăcearea. El ar fi și aflat in adevăr, că preotul I. Popu a șfătit pe credinșoi săi ca să oprēcă trenul, ou care avea să vină *Majestatea Sa*. Gendarmii au ștrăjuit ou cea mai mare atențiune, dăr ou tôte acestea in nōptea de 8 Septemvre s'a aflat, că pe lină oșii ferate dintre Bocsig, nișe făptuitor necunoscut au luat trei șrofuri și le-au uruncat într'un șanț din apropiere. S'a telegrafat după școlăbirul Monti Alajos din Boroșineu, care numai decât a mers la față looului și a constatat, că lină ferată este distrusă. S'au luat grabnice mēșuri pentru repararea șinelor; ințrega lină ferată a fost inșugurată ou gendarmi și ou pađitori civili, și in nōptea de 8 spre 9 Septemvre, lină ferată a fost patrolată peste tōtă nōptea. Acesta este pe șcort povestea lui „Magy. Hirlap“. Nici chiar foile unșuresci nu cred in năzdrăveniile acestei șurori a lor și reproduct școirea numai ou rezervă. De șigur, nășcoirea atător minciun impertinente își are școpul său nu mai puțin infam și impertinent.

Discursul D-lui Dr. M. Stefanovic.

Eată părțile mai principale din discursul de apărare ținut de d-lă Dr. Miloș Stefanovic in procesul „Tribunei“ pertractat inaintea Curții cu jurați din Clușiu la 12 Septemvre n.

...Articolul dăce din cuvânt in cuvânt următoarele: „Intră trecut și prezent este numai ată deosebire, că in trecut nobilimea maghiară, ca șingura clasă privilegiată, ăr ađi *guvernul maghiar asupraș Români*“... Nu-i deci nici in ceea-ou șrivesc trecut, nici in prezent, nici in vorbă despre naționalitatea maghiară, ci numai de nobilime, ăr in prezent despre guvern. Chiar in cuvintele citate din actul de aculare se cuprinde afirmarea că actul, va să dăcă agitarea este inșdreptă nu in contra naționalității maghiare, ci contra guvernului. Și totuși d-lă procuror aculă, că articolul e inșdreptat șpecial in contra naționalității maghiare. Cum nu s'a dat inșdră dela o asemenea aculare, nu înțeleg. Unde e aici agitare?

O voce (din public): Da, este agitare!

Dr. M. Stefanovic: Da, articolul cuprinde plănger, esprimă amărăciune, impuțări năcăjite, asta da! Nu in contra naționalității maghiare inș, ci in contra guvernului maghiar. Aceste ponosuri compuse in sute și sute de articoli sunt inș plănger nu numai ale Românilor, se plângă contra guvernului și-lă aculă că nu respectă legile, ci le calcă in picior inșreșul naționalităților nemaghiare, nu numai Români, oi Slovaci, Șerbi, Nemți și Rutenii, toți de-opotrivă. Toomai din această caulă lucrul ar trebui luat mai șerios, ăr nu a-lă taxa de agitare contra naționalității maghiare. Acestă furșare — a pune in locul guvernului maghiar pe nașionea maghiară — își are caulă sa, și la șușinerea aculei nici nu formeză vre o greutate. Naționalitățile nemaghiare nu șrivesc pe guvernul actual ou guvern el lor, ci numai guvern al maghiarimii, ceea-ou nu e de loc nefundat, pentru-ă prin șificarea alegerilor naționalitățile sunt ou desșvirșire școșe din parlament. Astfel naționalitățile nu pôte lua parte nici la șconstituirea guvernului, nici la controlarea actelor lui. E firesc deci, ca pe un asemenea guvern să nu-lă considere de al lor. Nu numai eu soi și afirmă acesta

de o seiu mult și dintre d-vostre Ungurii, nu îndrăsnesc să o spună însă pe față, pentru-că n-au curajul să se pună în fața valurilor șovinismului, să lupte contra acestui curent. Este numai unul, care și în privire la naționalități a îndrăsnit să spună adevărul: *Moosáry*, un Maghiar de bastină, patriot încercat, om mare recunoscut și de d-vostre, din a cărui carte privitoare la administrația voiu în România se citează câte va rânduri. (In publicație se aud și risete și batjocuri la adresa lui *Moosáry*. Unii strigă: „A fost scos din circulație!”) Etă ce dice *Moosáry*.

„A rămas deci în Ardeal cenzul, și o împărțire imposibilă a cercurilor electorale și ce în Ardeal există „de lege”, s'a introdus în Ungaria „de facto”; aceste electorale s'au compus în așa chip încât naționalitățile să fie excluse cu grație și s'a considerat ca act patriotic, de toate partidele, fără deosebire de partide politice, a să face totuș posibilul, ca să se stăpânească pe baza programului național să nu se aleagă deputați cu nici un preț. Resultatul a fost desăvârșit, parlament domnesce o liniște perfectă în ceea ce privește cestiia naționalităților. Liniștea aceasta, fiă câtă de comodă însă, nu poate fi îngrijitoare, pentru-că instinctiv simte ori și oine, că o reprezentanță populară, în care așa dîcînd jumătate din populație nu e reprezentată, nu este reprezentanță populară, și deocă patriei s'au simțit la 1848 genă prin conștiința, că reprezintă numai o parte a poporului, pe nobilime, cu dreptul să se poată simți genă și camera actuală prin conștiința, că într'însa milion de cetățeni nu sunt reprezentați”.

Am înțeles ilaritatea ce s'a produsă pronunțându-se numele lui *Moosáry*. Au risit, că a eșit, în acestu timp, și din gura d-vostre un bărbat ouagios, înalt, nobil, cu sufletul înălțat, de un caracter sincer, deschis, care a îndrăsnit să spună, ceea-ce alții gîndesc numai în taină. Au recunoscut însă aceste lucruri, în general, și alți bărbați de ai d-vostre. Astfel contele *Apponyi* atât în parlament, cât și în cercurile electorale, înalte alegătorilor a spus-o de atâtea ori, prin falsificarea alegerilor, țera nu este în stare să se reprezente după a ei simț, ci o parlamentul este rezultat al unei fraude electorale...”

Președintele: Rogu pe d-lu avocat să vorbească la obiect. Ceea-ce aparține acum, aparține politice, și nu se poate cuprinde în cadrulu desbaterilor de azi.

Dr. M. Stefanovici: Vorbesc strîns la obiect: e vorba aci de un proces politic, cestiunii politice, apărarea este în drept să discute. El anume ne-a trebuit să mă estindă asupra fenomenelor politice, cari lămuresc modul și dovedesc afirmările articolului învinovat.

Președintele: Nu pot permite, ca să vorbească despre treburi politice.

Dr. M. Stefanovici: Protestez în conștiința mea în acestu chip a drepturilor mele de a vorbi și a apăra, și anunț cestiia de nulitate.

Președintele: Nu vreau să scurtez cuvintele de apărare, ci pot face numai a ceea ce strîns la obiect.

Dr. M. Stefanovici: Cât despre apărare, cade în competența mea să judec dacă e necesar și ce am să aduc în apărarea clientului meu. Oprit fiind de dezvoltarea terei de mai sus, mi-s'a părut puțina de a demonstra, d-lor jurați, că dreptate cuprind afirmările articolului, că naționalitățile sunt scoase din cadrulu electoral.

Onorabilor domni jurați! Cred, că nu recunosc, că de aci încolo situația este foarte grea, pentru-că nu o să pot să spun așa cum aș fi voit, ci stau cu mâinile legate înaintea d-vostre, neputînd să mă exprim decât ceea ce ar fi necesar și să mă exprim cestiunii. Vă rog deci să luați la cunoștință această restrîngere a apărării, și

eventualele lacune a le implini, luînd în considerație situația ce ni-s'a creată.

(Va urma.)

SCIRILE ȘILEI.

— 7 (19) Septemvre.

Erăși proces de presă. Cetim în „Tribuna” de azi, că alaltăieri la orele 10 a. m. d-lu Ioan Russu-Șirianul, redactorul „Foi Poporului”, a fost chemat de judele de instrucție Gódrí Sándor, care i-a făcutu cunoscut, că procuratura din Clușiu a intențat numitei foi proces de presă pentru articolul „România pentru noi” publicat în Nr. 22 dela 11/23 Iulie a. c. D-lu Russu-Șirianul a declarat, că densul este autorul articolului și ia răspunderea pentru el. De asemenea a fost citat la judele de instrucție și d-lu I. Popa Necea, responsabil pentru editura „Institutului Tipografic”, unde se tipărește „Foi Poporului”.

—x—

Congresul studenților din România s'a deschis Duminecă la Buzeu. Studenților li-s'a făcut primire entusiastă. mai ales tinerilor universitari români din Transilvania.

—x—

Asigurare în contra nepatriotismului. În ultima adunare comitatensă a comitatului Turda-Arieșu s'a pus în discuție o petiție a direcției fabricii de celuloză din Turda, în care se cere înființarea unei școle elementare publice, cu limba de propunere maghiară și germană. S'au iscatu discuții îndelungate; unii dintre reprezentanții comitatensii își exprimă îngrijirea, că o asemenea școală „ar pute deschide cale la propagarea nepatriotismului” și de aceea se declară în contra înființării ei. Alții, mai „generoși” din fire, declară, că ei n'au nimic în contra înființării numitei școle, numai că, pentru a o asigura în contra nepatriotismului, direcția fabricii să schimbe planul înființării școlei în sensul, că limba de propunere să nu fiă germană și maghiară, ci numai maghiară. Părerea acestor din urmă fiind în majoritate, cererea direcției fabricii din vorbă se va înainta la ministeriu împreună cu această părere.—Apoi se mai dice, că nu sunt ai naibii „patrioți” noștri? Ei singuri în lume au fost în stare să găsească un mijloc de asigurare în contra nepatriotismului. Englezii cu admirabile lor invenții sunt nimic pe lângă acești nădrăvani ai noștri, cari cu limba lor ungerescă azi mîne vor ajunge să scoță și diavoli din pietri.

—x—

Porturile militare italiene. Foaia italiană „Gazetta di Torino” publică un articol eșit din pînă unui distins militar italian, despre porturile italiene militare. Scriitorul articolului dice, că Italia are următoarele porturi de război, ce stau la nivelul tuturor pretensiunilor: Genua, Spezia, Livorno, Maddalena, Neapole, Messina, Palermo, Tarento, Valencia și Ancona. Mai ales Spezia este modelu de port militar, er portul Maddalena este alu doilea Gibraltar. În privința acesteia Italia poate privi cu liniște în fața unui viitor război.

—x—

Comitetul reuniunii „Crucea roșă” va da Duminecă în 24 Septemvre n. la 11 ore a. m. o producție musicală-oratorică numită *Matinée* și sera la 8 ore o petrecere de dans. E cunoscut, că reuniunea „Crucea roșă” s'a înființat pentru alinarea durerilor celor răniți pe câmpul de bătăi. Deci avînd în vedere scopul nobil, pentru care este destinat venitul petrecerilor, comitetul și-a dat totă silința, ca atât producția de dimineață, la care conluoră și artiștii de primul rang, cât și petrecerea de seră să satisfacă publicul pe deplin. Informațiunile mai detaliate vor aduce plaoatele.

Marina comercială română.

Cetim în „Curierul Fin.” din București:

Cestiunea înființării unei marine comerciale române, pare a fi astăzi definitiv

rezolvată în favoarea statului român. De când Austro-Ungaria a început să desfașure pretențiunile de domnie pe Dunărea de jos și se silea a dovedi la congresul din Londra, că de-orece România nu are o marină a sa comercială, ei i-se cuvine poliția și rolul principal pe Dunărea română, de atunci a început a se face la noi un mare revirement în favoarea ideii d'a înființa, cu ori-ce preț, o marină comercială română.

Mai toate guvernele, cari s'au succedat la cârma statului, în decursul acestor din urmă deosebi anii, au însușit această idee, și ca aplicațiune se propunea înființarea unei societăți private de navigațiune subvenționată de stat cu un milion franci, sau și mai mult, pe fiă-care an.

Noi am combătut viguros această combinațiune, sub cuvînt, că ea angagia finanțele statului în folosul unei societăți private, care nu promite nici o reușită. S'a renunțat în fine la această combinațiune și lucrul a stat pe loc, până ce d. Gr. Manu, directorul monopolurilor Statului, încheiîndu cu Serbia un contract pentru furnitura de sare predată în porturile sârbe, concepu ideia d'a înființa și vasele necesare pentru transportul acelei sări.

Guvernul român aprobă ideia d-lui Gr. Manu și îi puse la dispoziție creditele necesare pentru cumpărarea de șlepur și de remorhere. Vasele se comandă la Linz, er mașinile pentru vapoarele remorhere în Elveția, după planurile celor mai noue sisteme. Vasele sosiră în fine și începară a funcționa cu cel mai strălucit succes. Inceputul se făcu și d. Manu, care urmărea ideia înființării unei marine române îmbărbătat de acest succes, se puse pe lucru spre a mări flota sa. Silințele sale isbutiră perfect. Astăzi flota d-lui Manu numără 5 vapoare și 46 șlepur din cele mai solide și moi frumoase.

Această flotă transportă sare în Serbia și din Serbia se întorce încărcată cu carbuni pentru căile noastre ferate și face și serviciul d'a transporta cereale particulare în josul Dunărei dela un port la altul, acoperind ast-fel totuș cheltuielile.

Numărul vaselor sporind și flota fiind neîntrerupt ocupată, d. Gr. Manu începă a se gîndi la înființarea unui șantier de reparațiuni și construcțiuni de vase la Severin. În acestu port societatea austriacă de navigațiune pe Dunăre posedă un șantier pentru reparațiunile vaselor sale, tratativele începură pentru răscumpărarea acelu șantier și se sfîrșiră, după lungi și dificile desbateri, prin cedarea lor statului român pe prețul de 200,000 franci.

Actualmente, distins ingineri sunt ocupați cu facerea planurilor pentru punerea șantierului în stare, ca pe lângă reparațiuni, să construescă și șlepur și vapoare. Cu modul acesta, statul român în loc d'a mai comanda vasele în străinătate, le va construi în șantierele dela Severin, și banii vor rămîne în țară; armatorii din Braila, Galați și din alte porturi române și bulgare vor găsi și ei în aceste șantieri mijloace suficiente de a-și construi șlepur și vapoare în condițiuni mult mai avantajoase de cum le dobîndesc la Pesta sau la Linz, er marina română va găsi în timp de era un adăpost sigur pentru vasele sale în portul Severin unde i se prepară un anume basin.

După cum se vede, incetul cu incetul, fără șgomot și fără a sdruncina finanțele statului, am isbutit a pune bazele unei marine comerciale române cu viitor, indiscutabil, mare. Cu subvențiunea ce s'ar fi acordată unei companii de navigațiune privată numai pentru luxul d'a purta drapelul român, statul construesce singur și treptat vapoarele și șlepurile sale, își acopere cheltuielile și e singur stăpîn, ast-fel că peste deosebi ani, mica flotă de astăzi va forma o respectabilă și mare flotă comercială, care va deservi nu numai afacerile statului, der și traficul de cereale și de călători.

Până atunci trebuie să ne felicităm

cu totii de modul cum s'a rezolvat cestiunea creării unei marine române și se exprimă recunoștința noastră creatorului acestei marine.

Literatură.

In editura tipografiei H. Goldner din Iași au apărut:

Primul volum din „Antologia latină” sau „Flora poetilor și prosatorilor străini”, de Xenophon C. Georgiu. Alu doilea volum e pus deja sub tipar și va apăre în curînd. Prețul 3 lei sau 1 fl. 50 cr.

„Antologia Română”, de Miron Pompeiliu pentru școlile secundare de ambe sexe. Prețul 2 lei 50 bani, sau 1 fl. 25 cr.

„Marele dicționar latin-român” complet, lucrat după cei mai bun lexicografi, de Ioan Nădejde, profesor în Iași. Prețul unui exemplar 10 lei, sau 5 fl. De vîndare la toate librăriile din România.

Au apărut:

Schițe, de Ion C. Panțu. (In plasă; In baltă; Cale grea; La code; La cărciuma lui Tiriplicu). Format mic de 112 pag. Prețul 30 cr. Editura librăriei Ciuru în Brașov.

Dialogul Țiganului cu Sîn-Petru la porța raiului, sau glume și petrecere de sejun. Manual lucrat după biblia țigănescă de Aron Boca Velchereanulă. Format 8° de 96 pag. Prețul 25 cr. trimis franco.

CURA DE APA, de preotul *Kneipp*, publicată în edițiunile de sute de mii exemplare mai în toate limbile europene, a apărut întrăg și în limba română. Ea constă din 22 fascicule și costă volumul complet 3 lei. Editura librăriei *Ignatz Hertz* în București; se poate procura însă și dela librăria Ciuru în Brașov pe lângă prețul de 1 fl. 65 cr. Această carte prea folositoare e mult mai bine cunoscută, decît să aibă lipsă de vre-o recomandare. Ar fi de dorit, ca ea să nu lipsescă nici dintr'o comună românească. Escolenta metodă de cură a preotului *Kneipp* poate să fiă de neprețuit ajutor pentru poporul nostru; de aceea atragem deosebită atențiune a preoților și învățătorilor noștri asupra acestei cărți de netăgăduită valoare.

Necrolog.

Subscrii în numele tuturor consăngenilor, a clerului gr. cat. actualu de Mireșul-mare, a amicilor și cunoscuților, cu adîncă durere aduc la cunoștință morțea prea matură a preaiubitului și scumpului fiu, frate, consăngean și amic

Vasiliu Lessiu

preot gr. cat. de diecesa Gherlei, drd. în științele teologice, profesor primar la institutul preparandial gr. cat. de Gherla etc.

Intemplat, după împărțirea cu Sf. Sacraminte ale muribunților, la 14 Septemvre st. n. 3 ore dim. în anul 30 alu etății și 4 alu preoției, în urma unui morbu îndelungat de plămîni. Astrucarea osemintelor scumpului defunot s'a întemplat în 17 Septemvre st. n. la 12 ore a. m. în cimitirul bisericeii gr. cat. de Tolgieșu, — era sf. liturgie pentru repausul sufletului se va celebra în 18 Septemvre la 8 ore a. m.

Tolgieșu, la 14 Septemvre 1893 n.

Ved. Iulia Lessiu n. Tordai, mamă, Nuțiu, Ioan, Rosalia, Grigoriu Lessiu frați; Ioan Tordai, preot gr. cat. în Offenbaia, Iuliana Simon, preotă în Bărsul de jos, Stefan Tordai, cantor, Ioan Lessiu unchi și mătușe.

Fiă-i țerina ușoră!

Dr. Sterie N. Ciurcu

Viena, IX Pelkangasse 10. Cabinetu de consultațiune cu celebritățile medicale și cu specialiștii dela facultatea de medicină din Viena.

Consultațiune și prin corespondență.

Proprietar: Dr. Aurel Mureșianu. Redactor responsabil: Gregoriu Maior.

